روابط پاکستان و اسرائیل و مواضع کشورهای اسلامی

علی کبریایی زاده

اگرچه دیدار خورشید احمد قصوری وزیر امور خارجه پاکستان و «سیلوان شالوم» وزیر امور خارجه اسرائیل در «استانبول» ترکیه با واکنش تند بعضی از کشورهای اسلامی مواجه شد و صحنه داخلی پاکستان را نیز دستخوش ناآرامی های اعتراض آمیز و راهپیمایی های گسترده کرد، اما رهبران «اسلام آباد» بارد هر گونه قصدی برای برقراری ارتباط رسمی با اسرائیل، نه تنها این دیدار را مردود ندانستند، بلکه بر اساس اخبار مبنی بر احتمال دیدار «پرویز مشرف» رئیس جمهوری پاکستان با رهبران یهودیان آمریکا هنگام حضور در مجمع عمومی سازمان ملل متحد، با توجیهات مختلف، دیدار مذکور را مورد تأکید قرار دادند. از این رو به رغم اظهارات ضد ونقیض مقامات پاکستانی، احتمال برخی تغییرات وتحولات بنیادی در سیاست های اسلام آباد منتفی نخواهد بود. بر این اساس، نوشتار پیش رو در صدد است به صورت اجمالی، ضمن بیان موضع رسمی پاکستان (از ابتدای تأسیس این کشور در سال ۱۹۴۷) در قبال مسأله فلسطین، به بررسی روابط آشکار و پنهان پاکستان - اسرائیل و چشم انداز آن بپردازد به علاوه، این مقاله، دیدگاه های داخلی پاکستان و مواضع کشورهای اسلامی در قبال احتمال عادی سازی روابط با اسرائیل را نیز مورد توجه قرار می دهد.

بدیهی است با در نظر داشتن این دیدگاه که در کارنامه ۵ ساله پرویز مشرف شاهد چرخش های بسیار اساسی در سیاست های آن کشور بوده ایم. گذری هر چند کوتاه به این دوره از ابتدای به قدرت رسیدن وی، یعنی ۱۲ اکتبر سال ۱۹۹۹ تاکنون، با تأکید بر موضوع نوشتار (ارتباط با اسرائیل) ضروری و مفید خواهد بود.

بررسی روابط آشکار و پنهان اسرائیل - پاکستان و چشم اندازآن

برقراری روابط دوستانه و همکاری با دنیای اسلام را می توان از اصول اساسی سیاست خارجی پاکستان دانست، به گونه ای که این کشور همواره سعی داشته است همکاری بین کشورهای اسلامی را تقویت کند و در همین راستا، پس از موفقیت در آزمایش های هسته ای خود سعی کرد تا از این طریق، حمایت کشورهای اسلامی را بیش از پیش جلب کند و حتی در مقطعی تحت فشار دیگر کشورها با طرح مباحث ضداسرائیلی در این زمینه تلاش مضاعفی داشته است.

این کشور از همان بدو تأسیس، یعنی سال ۱۹۴۷ در موضوع فلسطین موضع مشخصی داشته و همواره بر حق تعیین سرنوشت ملت فلسطین تأکید کرده و به صورت رسمی و آشکار، مخالف تشکیل کشور یهودی بوده است، اما از سوی دیگر، طی سال های گذشته، ظن و گمان هایی نیز مبنی بر احتمال وجود روابط پنهانی بین دو کشور پاکستان و اسرائیل مطرح بوده است که در این زمینه، شواهدی نیز کم و بیش یافت می شود. بر این اساس، قبل از بیان هر مطلبی ضروری است که بدانیم انزوای دیپلماتیک طولانی اسرائیل، از ابتدا این کشور را مجبور به اتخاذ دیپلماسی پنهان کرد و در واقع، اسلام آباد برای تحقق خواسته های خود تاکنون، روش های نامتعارفی را به کار برده است؛ چنانکه در بررسی روابط دولت اسرائیل با سایر کشورها از جمله ترکیه، اردن و مصر و ... این نکته به اثبات می رسد و نشان می دهد که مدت ها پیش از برقراری روابط رسمی، اسرائیل با این کشورها دارای روابط پنهانی بوده و البته اسرائیل از افشای این روابط نه تنها روگردان نبوده بلکه در راستای عادی سازی موضوع و تأثیر بر سایر کشورها در جهت برقراری و توسعه مناسبات تا اندازه زیادی به آن تمایل داشته است. لذا پنهان نگه داشتن موضوع برقراری روابط بیشتر از سوی کشور مقابل به دلایل کاملاً مشخصی از جمله حساسیت های داخلی کشورهای اسلامی بوده است. با این توضیح، در ارتباط با برقراری مناسبات اسرائیل با پاکستان اینگونه به نظر می رسد که بعد از امضای قرارداد اسلو بین فلسطین و اسرائیل، مقامات پاکستانی موضوع برقراری مناسبات با اسرائیل را با احتیاط در دست بررسی داشتند. از سوی دیگر، اسرائیل نیز پس از انجام آزمایش های موفقیت آمیز هسته ای پاکستان در ماه مه سال ۱۹۹۸ اساساً به خاطر ملاحظات امنیتی (ناامنی، موضوعی است که اسرائیل در آن حضور همیشگی دارد) برقراری روابط با آن کشور را در دستور کار قرار داد و از این تاریخ، پاکستان در محافل اسرائیلی به طور جدی مطرح شد. از این رو به نظر می رسد روابط پنهانی تل آویو - اسلام آباد نیز از این زمان شکل ویژه ای به خود گرفته است، اگرچه شواهدی وجود دارد که نشان می دهد این موضوع در سال های گذشته نیز سابقه داشته است. در همین ارتباط، گفتنی است «ضیاءالحق» رئیس جمهوری پاکستان (۱۹۷۷-۱۹۸۸) در سال ۱۹۸۵ خواستار به رسمیت شناختن اسرائیل از سوی سازمان آزادیبخش فلسطین (ساف) شد. همچنان که در بین سال های جنگ افغانستان و اتحاد شوروی، «ضیاءالحق» تمایل داشت باب مذاکرات به صورت مخفی بین پاکستان و اسرائیل گشوده شود. در سال ۱۹۹۵، سردار آصف وزیر امور خارجه پاکستان اعلام کرد: در صورت به سرانجام رسیدن روند صلح خاورمیانه و چنانچه شورای همکاری خلیج فارس، اسرائیل را به رسمیت بشناسد، پاکستان نیز چنین اقدامی را انجام خواهد داد. سایر دولت های پاکستان نیز در مقاطع مختلف نسبت به اسرائیل از مواضع معتدلی برخوردار بوده و بعضاً طی سالیان گذشته با مقامات اسرائیل در اروپا، سازمان ملل متحد و سایر نقاط دیدارهای غیررسمی داشته اند. این موضوعی است که هم اکنون مقامات پاکستانی از جمله قصوری پس از دیدارش با شالوم به آن اعتراف کرد.

> بعد از امضای قرارداد اسلو بین فلسطین و اسرائیل، مقامات پاکستانی موضوع برقراری مناسبات با اسرائیل را با احتیاط در دست بررسی داشتند.

با کودتای پرویز مشرف و به قدرت رسیدن وی در سال ۱۹۹۹، گاه و بیگاه، بحث ارتباط با اسرائیل در رسانه های عمومی آن کشور مطرح شده است و همانگونه که قبلاً نیز بیان شد، شواهدی جدی نیز وجود دارد که احتمال به رسمیت شناختن اسرائیل از سوی پاکستان را در این دوره قوی تر از گذشته نشان می دهد. بر این اساس و نظر به اهمیت این مقطع زمانی، در ادامه موضوع روابط پاکستان و اسرائیل را به اختصار از زمان شکل ویژه ای به قدرت رسیدن مشرف مورد بررسی قرار خواهیم داد.

ارتشبد پرویز مشرف فرمانده نیروی زمینی ارتش در ۱۲ اکتبر سال ۱۹۹۹ در پی کودتایی بدون خونریزی، دولت «نواز شریف» را سرنگون کرد و به قدرت رسید. وی هدف از این امر را نجات کشور دانست. در این میان دولت مشرف در کارنامه ۵ ساله خود علاوه بر آنکه در بخش های مختلف، عملکرد متفاوتی نسبت به سایر دولت های قبل از خود داشته، وقایع و رویدادهای مهمی از جمله حادثه ۱۱ سپتامبر را نیز پشت سر گذاشته است. حادثه ۱۱ سپتامبر با ابعاد بسیار وسیع آن، پاکستان را در برابر آزمونی دشوار قرار داد و سبب شد این کشور پیوندهای نزدیک با گروه طالبان را که اساساً این گروه مولود سازمان اطلاعات و امنیت خود پاکستان بود، نادیده بگیرد و با تغییر جهت کاملی در کنار آمریکا به عنوان متحد آن کشور در جهت نابودی طالبان قدم بردارد.

این چرخش، چالش های بسیار جدی را برای دولت مشرف ایجاد کرد، اما وی با مهار و کنترل تنش ها، ۱۱ سپتامبر را عاملی برای خروج پاکستان از انزوای سیاسی و موجب لغو همه تحریم ها و محدودیت های پیشین دانست و پس از آن نیز تاکنون در راستای مبارزه با فرقه گرایی و کنترل اسلام گرایی و ترویج آنچه وی اسلام میانه رو می داند، به رغم چالش های داخلی، گام برداشته است. لذا با ملاحظه سابقه و چگونگی برخورد مشرف با موضوعات فوق که در جامعه متعصب پاکستان فوق العاده مهم تلقی می شود، دور از ذهن نخواهد بود که وی با تکیه بر توان سیاسی و قدرت نظامی خود برای کنترل اوضاع در سایر موضوعات پیش روی آن کشور مانند گذشته عمل نکند.

توجه به روندهای چند سال اخیر از جمله دیدار وی با «جورج بوش» رئیس جمهوری آمریکا در سال ۲۰۰۳ در «کمپ دیوید» با سابقه خاص این منطقه که یادآور سازش بر سر آرمان های فلسطینیان است، نشانگر این بود که پاکستان در وضعیت جدیدی قرار گرفته و ظن قوی این است که موضوع برقراری ارتباط با اسرائیل در کمپ دیوید به صورت اساسی در دستور کار مشرف بوده است. همچنین ملاحظه نوع برخورد مشرف با «شیمون پرز» در حاشیه مجمع جهانی اقتصاد و تعریفی که مشرف از شارون در ابتدای شروع به کار وی داشت، بیانگر نگاه بسیار متفاوت او به اسرائیل در مقایسه با سایر دولت های قبلی پاکستان است. اگرچه به دفعات، مقامات پاکستانی برقراری مناسبات با اسرائیل را منتفی دانسته و هر بار در صدد توجیه سخنان یکدیگر برآمده اند، همانگونه که قصوری دیدارش با شالوم را به منزله برقراری روابط با اسرائیل ندانست و آن را حرکتی در جهت تشویق اسرائیل به سوی صلح قلمداد کرد، اما روزنامه «جناح» چاپ پاکستان از قول مقامات پاکستانی اعلام کرد: «دو کشور جزئیات نشست ترکیه را از طریق سفارت پاکستان در ترکیه نهایی خواهند کرد». به علاوه، مقامات اسلام آباد، دیدار قصوری - شالوم را در راستای کمک به پاکستان برای به عهده گرفتن نقش فعال تر در حل مشکلات خاورمیانه قلمداد کردند. در همین راستا، در کمتر از چند روز، روزنامه «جروزالم پست» نیز از قول «نعیم خان» سخنگوی وزارت امور خارجه پاکستان اعلام کرد: هیأتی از سوی دولت پاکستان در سفر به غزه و بیت المقدس با مقامات تل آویو دیدار می کنند. از سوی دیگر، سیلوان شالوم دیدارش با قصوری را اقدامی در جهت تجدید نظر در روابط با اسرائیل دانست. علاوه بر آنکه، او عقب نشینی از نوار غزه را فرصتی برای عادی سازی روابط با کشورهای اسلامی برشمرد. شالوم همچنین دیدار با قصوری را میوه عقب نشینی از نوار غزه قلمداد و به سایر کشورهای اسلامی نیز اعلام کرد: وقت آن رسیده است که در روابط خود با اسرائیل تجدیدنظر کنند. وی ملاقات با وزیر امور خارجه پاکستان را از جنبه ارتباط با سایر دولت های مسلمان مهم ارزیابی کرد و بلافاصله پس از آن فاش شد که اسرائیل در دبی دفتر بازرگانی تأسیس کرده است (این ادعا از سوی امارات تکذیب شد) و در آبان ماه نیز شالوم به تونس سفر خواهد کرد، ضمن آنکه برقراری روابط با اندونزی، مالزی و الجزایر را در دستور کار خود قرار داده است و در این زمینه از ترکیه کمک خواهد خواست.

در ارتباط با اینکه چرا ترکیه برای انجام ملاقات بین وزیران امور خارجه پاکستان و اسرائیل در نظر گرفته شد، لازم است بدانیم روابط ترکیه و اسرائیل در سال ۱۹۹۱ در سطح سفارت برقرار و به عامل مؤثری در سیاست های منطقه تبدیل شد. در همین زمینه، شالوم اظهار داشت: اینکه ترکیه برای نشست بین اسرائیل و پاکستان در نظر گرفته شده منطقه مهم تلقی می شود. از سوی دیگر، با توجه به اینکه اتحاد عمیق اسرائیل و ترکیه در راستای کمک به آرایش امنیتی منطقه ارزیابی می گردید، بدیهی است برقراری روابط پاکستان با اسرائیل برای اسلام آباد که به دنبال فضای مانور در منطقه است، با اهمیت باشد. لازم به ذکر است از نظر آمریکایی ها، ترکیه به عنوان یک کشور لائیک، قدرتمند و بانفوذ در منطقه و قابل تمجید در دموکراسی و با تعریفی که از اسلام دارد، تحت عنوان اسلام میانه رو (این تعریف مورد قبول آمریکایی ها است و قصد تسری آن را به کشورهای دیگر منطقه دارند) می تواند الگو و درسی برای سایرین باشد. لذا شاید بتوان آنچه را که ذکر شد، از دلایل دیگر انتخاب ترکیه به عنوان میانجی به شمار آورد.

در توضیح مطالب ذکر شده در سطور قبل تحت عنوان تلاش پاکستان برای فراهم سازی فضای مانور و تأثیرگذاری در منطقه و کوشش آن کشور برای حفظ جایگاه و توجهات جهانی که در گذر تحولات و رخدادهای بین المللی چند سال اخیر به وجود آمده و می توان آن را از جمله اهداف مهم پاکستان از برقراری روابط با اسرائیل نیز برشمرد، گفتنی است که مسلماً پاکستان سعی دارد به هر طریق ممکن، جایگاه خود را به عنوان یک دوست و متحد مهم در کنار آمریکا حفظ کند، چرا که تجربیات گذشته نشان داده که پاکستان در بیشتر مواقع برای آمریکا به صورت مقطعی اهمیت داشته است؛ اگرچه به نظر نمی رسد در صورت حل مناقشات و یا برقراری ثبات نسبی در منطقه، اسرائیل و آمریکا نقش قابل توجهی به پاکستان بدهند.

در پایان این بخش اضافه می شود از جمله دلایل مهم دیگری که باعث شد پاکستان به برقراری روابط با اسرائیل تمایل نشان دهد، موضوع هند است. گفتنی است از ابتدای استقلال پاکستان، این دو کشور همواره در حال کشمکش، منازعه و رقابت در تمام زمینه ها بوده اند. لذا در سیاست خارجی پاکستان، هند همواره مهمترین مفروض است. در این ارتباط، پاکستان برای مدت ها، مسؤول خودداری هند از برقراری روابط با اسرائیل شناخته می شد، چرا که اگر مناسباتی بین هند و اسرائیل برقرار می شد، در اختلافات بین هند و پاکستان، کشورهای مسلمان جانب اسلام آباد را می گرفتند، اما به هر صورت، روابط هند - اسرائیل در سال ۱۹۹۱، یعنی پس از کنفرانس صلح مادرید برقرار شد. با وجود این، مقامات هندی همواره اظهار داشته اند: همچنان بر حمایت از آرمان ملت فلسطین ادامه خواهند داد.

لازم به ذکر است پاکستان پس از برقراری روابط هند با اسرائیل تلاش کرد از این موضوع برای کاهش سطح مناسبات کشورهای اسلامی با هند استفاده کند که موفقیت چندانی به دست نیاورد و لذا پس از این ناکامی، برقراری روابط با اسرائیل به صورت کج دار و مریز از سوی مقامات پاکستانی مطرح شد.

واکنش های داخلی پاکستان و مواضع کشورهای مسلمان در قبال برقراری روابط با اسرائیل

بدیهی است که همانگونه که مشرف در تغییر ناگهانی سیاست خود در قبال طالبان با چالش های اساسی داخلی مواجه شد، در موضوع برقراری روابط با اسرائیل نیز با تنش هایی روبرو شود، اگرچه به نظر نمی رسد مهار ناآرامی ها از عهده او خارج باشد و تنش ها بتواند به تهدیدی جدی برای حکومت او تبدیل شود. با این حال، به محض انتشار خبر دیدار قصوری در اولین روز ماه سپتامبر با شالوم، این دیدار با عکس العمل های متفاوتی از سوی علما و احزاب مذهبی و احزاب غیرمذهبی و شخصیت های سیاسی مواجه شد.

حزب متحده عمل که متشکل از شش حزب مذهبی پاکستان است، در واکنش به دیدار قصوری و شالوم اعلام کرد: به مقابله با خورشید احمد قصوری خواهد پرداخت. در همین ارتباط، «قاضی حسین احمد»، رهبر حزب جماعت اسلامی و شخصیت برجسته حزب متحده عمل که قبلاً نیز به برقراری روابط با اسرائیل انتقاد داشت، در واکنشی به ملاقات قصوری و شالوم گفت: مشرف تمامی اصول اخلاقی، دینی و سیاسی را زیر پا گذاشته است. وی تأکید کرد این دیدار، خیانتی بزرگ و لکه ننگی بر پیشانی دولت مشرف است. او از هواداران خود خواست به نشان اعتراض، با پرچم های سیاه در راهپیمایی شرکت کنند. سایر علمای مذهبی نیز در اقدامی مشابه ارتباط با اسرائیل را خلاف شرع (تحت عنوان اسلام میانه رو) و حمایت آمریکا از این تعریف می تواند در راستای سیاست های این کشور به منظور تسری تعریف فوق از اسلام به سایر کشورهای منطقه دانست، در این سیاست ها، موضوع امنیت اسرائیل جایگاه خاصی دارد و به آن توجه ویژه ای شده است.

همین حال، احزاب سیاسی مانند جنبش قومی متحد از این دیدار استقبال کردند و حزب مردم پاکستان آن را بی ضرر و به نفع پاکستان دانست. «چودهری شجاعت حسین»، رهبر حزب مسلم لیگ با دفاع از مذاکرات قصوری - شالوم، روند گفت وگوهای مزبور را برای پاکستان ضروری خواند و اعلام کرد: این مذاکرات، بخشی از تلاش پاکستان برای احقاق حقوق فلسطینیان است.

علاوه بر مخالفت هایی که در داخل پاکستان در ارتباط با موضوع برقراری روابط اسلام آباد - تل آویو صورت گرفت، برخی کشورهای عرب و اتحادیه عربی نیز به انتقاد از دیدار وزیر امور خارجه پاکستان با اسرائیل پرداختند. جنبش حماس و گروه های مختلف فلسطینی نیز ضمن بیان نگرانی خود، این دیدار را نکوهش کردند.

سخنگوی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران نیز دیدار وزیر امور خارجه پاکستان با وزیر امور خارجه اسرائیل را غیرقابل توجیه خواند. در همین حال، دولت خودگردان فلسطین و رهبران عربستان از این ملاقات استقبال کردند.

> با توجه به اینکه اتحاد عمیق اسرائیل و ترکیه در راستای کمک به آرایش امنیتی منطقه ارزیابی می گردید، بدیهی است برقراری روابط پاکستان با اسرائیل برای اسلام آباد که به دنبال فضای مانور در منطقه است، با اهمیت باشد

به رغم وجود دیدگاه های موصوف در برقراری مناسبات پاکستان با اسرائیل، اینگونه به نظر می رسد که مشرف نه از ناحیه داخلی و نه از واکنش منفی سایر کشورهای اسلامی نگرانی عمیقی ندارد. زیرا با انجام برخی تدابیر و تغییر و تحولات در مجموعه نهادهای سیاسی و غیرسیاسی نفوذ ارتش را حفظ کرده و تا اندازه زیادی، توان لازم را برای کنترل اوضاع دارد، در بعد خارجی نیز موضع خود را به این معطوف کرده است که تنها به منافع پاکستان می اندیشد، ضمن آنکه برقراری مناسبات با اسرائیل را به عنوان راه حلی برای مناقشات فلسطین و اسرائیل می خواند.

علاوه بر آن، اقدام پاکستان در برقراری مناسبات با اسرائیل با توجه به شباهت های موجود بین تعریف مشرف و ترکیه از اسلام (تحت عنوان اسلام میانه رو) و حمایت آمریکا از این تعریف می تواند در راستای سیاست های این کشور به منظور تسری تعریف فوق از اسلام به سایر کشورهای منطقه دانست، در این سیاست ها، موضوع امنیت اسرائیل جایگاه خاصی دارد و به آن توجه ویژه ای شده است.

«سیلوان شالوم» - (سمت چپ) در کنار «خورشیداحمد قصوری»

برگه اشتراک ویژه تهران

موسسه فرهنگی و مطبوعاتی ایران

ایران

مؤسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران برای تمامی نظریات در حال انتظار خود مشترکی می پذیرد

علاقه مندان به اشتراک و دریافت روزانه هر یک از نشریات روزنامه ایران شامل: روزنامه ایران، روزنامه ایران ورزشی، روزنامه ایران دیلی (انگلیسی زبان)، روزنامه الوفاق (عربی زبان)، روزنامه ایران سپید (ویژه نابینایان) و ماهنامه ایران آذین می توانند پرسشنامه زیر را تکمیل و بر اساس جدول مندرج در آن هزینه اشتراک خود را به حساب جاری سیبا ۰۱۱۰۱۲۴۲۰۰۹ بانک ملی شعبه کسری کد ۱۸۵ به نام «موسسه شهرستانهای ایران» 0101101242009 پرداخت کرده و اصل رسید را به همراه پرسشنامه تکمیل شده با پست سفارشی به نشانی: تهران، تقاطع مطهری و سهروردی شمالی، کوچه بیشه، شماره ۶ اداره مشترکین ارسال نمایند.

نام: نام خانوادگی: تاریخ تولد: / /

نام شرکت یا موسسه:

نشانی:

کدپستی الزامی است: تلفن تماس: تعداد و نام نشریه مورد تقاضا:

نوع درخواست: اشتراک جدید: ☐ تمدید اشتراک: ☐

هزینه اشتراک نشریه مورد تقاضا	۳ ماهه (ریال)	۶ ماهه (ریال)	یک ساله (ریال)
ایران	۵۵/۰۰۰ ☐	۱۱۰/۰۰۰ ☐	۲۲۰/۰۰۰ ☐
ایران ورزشی	۷۰/۰۰۰ ☐	۱۴۰/۰۰۰ ☐	۲۸۰/۰۰۰ ☐
ایران دیلی	۷۰/۰۰۰ ☐	۱۴۰/۰۰۰ ☐	۲۸۰/۰۰۰ ☐
الوفاق	۷۰/۰۰۰ ☐	۱۴۰/۰۰۰ ☐	۲۸۰/۰۰۰ ☐
ایران سپید	۹۷/۵۰۰ ☐	۱۹۵/۰۰۰ ☐	۳۹۰/۰۰۰ ☐
ایران آذین	۳۵/۰۰۰ ☐	۷۰/۰۰۰ ☐	۱۴۰/۰۰۰ ☐

مشترک شماره: شروع اشتراک: پایان اشتراک:

شماره محرک: تاریخ پرداخت:

تذکر: ۱- ارسال نشریه برای درخواستهایی که تا دهم و بیستم هر ماه به امور مشترکین برسد به ترتیب از شانزدهم آن ماه و اول ماه بعد آغاز می شود.

۲- هزینه اعلام شده بابت یک نسخه و یک نوع نشریه است.

۳- لطفاً رسیدهای پرداختی پستی را تا پایان مدت اشتراک نزد خود نگهدارید.

۴- در صورت تغییر نشانی، امور مشترکین را مطلع نمایید.

۵- تلفن های امور مشترکین موسسه ایران ۸۸۴۱۵۸۶۶ و ۸۸۴۱۷۷۱۵ ساعت تماس (۱۶-۸). تلفکس: ۸۸۴۱۰۶۷۴

۶- برای تمدید اشتراک فقط کافیست بر روی فیش بانکی کد اشتراک خود را نوشته و با شماره ۸۸۴۱۰۶۷۴ فاکس و یا به نشانی فوق ارسال نمایید.

۷- نوشتن کدپستی دقیق الزامی است در صورت دادن اطلاعات نادرست و ناقص عواقب آن به عهده مشترک می باشد.

۸- مشترکین محترم می بایست شروع اشتراک و پایان اشتراک و همچنین کد اشتراک خود را به یاد داشته تا پیگیری امور مربوط به آنها آسان گردد.

۹- در صورت عدم دریافت نشریه در اولین روز اشتراک مراتب را به اداره مشترکین اطلاع دهید در صورت عدم اطلاع به منزله دریافت تلقی می شود.

۱۰- مشترکین محترم در صورت تمایل به تمدید مجدد می بایست ۱۰ روز قبل از اتمام تاریخ اشتراک فیش بانکی را به همراه کد اشتراک به اداره مشترکین فاکس و یا به نشانی فوق پست نمایند. در صورت عدم تمدید در فاصله تعیین شده به منزله انصراف از اشتراک در نظر گرفته می شود.

۱۱- مشترکین محترم می توانند همزمان با تکمیل فرم اشتراک به عضویت باشگاه خوانندگان روزنامه ایران درآیند و از مزایای آن استفاده کنند. در صورت تمایل موافقت خود را اعلام فرمایید. موافقم ☐ موافق نیستم ☐

اداره مشترکین - موسسه فرهنگی - مطبوعاتی ایران